

colecția
RÂSUL
LUMII

Radu Paraschivescu (n. 14 august 1960, Bucureşti) este absolvent al Facultății de Filologie din Bucureşti. După absolvire lucrează ca profesor de engleză, iar apoi ca bibliotecar. În 1993 se angajează redactor la Editura Olimp. Urmează transferul la Elit, iar de acolo la RAO. De la începutul lui 2003 lucrează la Humanitas, unde este senior editor și coordonează colecția „Râsul lumii“. Radu Paraschivescu este o prezență bine conturată în presa românească din ultimul deceniu. Scrie tablete despre televiziune (*Observator cultural* și *Evenimentul Zilei*), se ocupă de cronică traducerilor (*Idei în Dialog*) și își fructifică pasiunea pentru sport (*Gazeta sporturilor* și *Viva*). Publică articole și fragmente de proză în *Dilema Veche*, *Orizont*, *România literară* și *Diverta Magazin*. În prezent deține rubrici în *Adevărul*, *ProSport* și *Esquire*. Din 2008 realizează emisiunea „După vorbă, după sport“ la Radio France Internationale. Traduce romane și eseuri ale unor autori celebri din literatura engleză și americană (Salman Rushdie, Julian Barnes, William Golding, John Steinbeck, Jonathan Coe, David Lodge, Stephen Fry, Kazuo Ishiguro, Nick Hornby, William Burroughs, Virginia Woolf etc.). Debutează ca scriitor în 2000 cu romanul *Efemerida*. În 2005 devine autor al Editurii Humanitas.

Cărți: *Efemerida* (2000, Libra); *Balul fantomelor* (2000, RAO, reeditare Humanitas, 2009); *Bazar bizar* (2004, Mașina de scris, reeditare Humanitas, 2007); *Fanionul roșu*, (2005, Humanitas, Premiul Ioan Chirilă pentru cea mai bună carte de sport a anului); *Ghidul nesimțitului* (Humanitas, 2006); *Fie-ne tranzită ușoară. Mici rostiri cu tâlc* (Humanitas, 2006); *Mi-e rău la cap, mă doare mintea. Noi perle de tranzitie* (Humanitas, 2007); *Cu inima smulsă din piept* (Humanitas, 2008, nominalizată pentru Cartea anului de *România literară*); *Răcani, pifani și veterani* (coord., Humanitas, 2008); *Dintre sute de clișee. Așchii dintr-o limbă tare* (Humanitas, 2009); *Fluturele negru* (Humanitas, 2010).

RADU PARASCHIVESCU

GHIDUL
NESIMȚITULUI

cu un cuvânt de întâmpinare
de ANDREI PLESU

și cu un prolog în versuri
de ȘERBAN FOARTĂ

HUMANITAS
BUCURESTI

Coordonatorul colecției: Radu Paraschivescu

Redactor: Lidia Bodea

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corector: Cristina Jelescu

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© HUMANITAS, 2011

ISBN 978-973-50-3009-4

**Descrierea CIP este disponibilă la
Biblioteca Națională a României.**

EDITURA HUMANITAS

**Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro**

**Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cgp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro**

cuvânt de întâmpinare

O monografie despre nesimțire? „Vast program!“ – ar fi spus De Gaulle... Materia e abundentă, ramificațiile ei – inepuizabile. Radu Paraschivescu dovedește un mare curaj când se ia la trântă cu acest balaur săleampăt, ubicuu, intratabil, mondial și autohton. Dar o face cu un soi de calm vesel, cu o răbdare stoică: nu lucrează ca un moralist acru, ci ca un degustător de moravuri. Altfel nici nu se poate. E foarte ușor să-ți pierzi cumpătul când ai de-a face cu nesimțirea. Te înfurii, disperi, te smintești. Igienic e, prin urmare, să-ți tii firea, adică să practici, dinaintea dihaniei, anestezia contemplativă. Acut fără isterie, exact fără abuz entomologic, Radu Paraschivescu a scris o carte „tristă, plină de umor“. Râзи, regăsești la tot pasul situații de viață și tipuri umane cunoscute, dar, de la o vreme, peisajul devine sumbru. E vorba de infernul cotidian, dar și de o urâtenie „de viitor“. Studiul aplicat al nesimțirii echivalează cu o analiză spectrală a „omului nou“. Suntem confruntați cu vecinul (de-alături și din noi însine), produs al imbecilizării comuniste, dar și al postcomunismului decerebrat, consumator de deșeuri, idolatru al

andrei pleșu

„ratingului“, ignorant euforic, abrutizat de ideologii, mode și pofte.

Cititorul nu va putea clasa riguros ceea ce citește. Nu e nici cercetare psihosociologică, dar nici pură literatură, nici eseu de etică, dar nici simplu capitol de istorie contemporană, nici șarjă comică, dar nici presentiment al apocalipsei. E însă ceva din toate acestea și, mai ales, e performanța unui om de talent, de bun-simț și de bun-gust. Careva săzică – o specie rară.

N-ar fi exclus ca textul lui Radu Paraschivescu să ajungă și pe mâna vreunui nesimțit. În acest caz, nesimțitului i s-ar oferi șansa să-și revină, la capătul lecturii, în simțiri. Dar nu-mi fac iluzii. Nesimțitii nu prea citesc. Iar când li se pune dinainte o oglindă, ceea ce văd li se pare *cool*: „viața însăși“, în toată devastatoarea ei inconsistență, în toată dulcea ei promiscuitate.

ANDREI PLEȘU

GHIDUL
NESIMTITULUI

cum să simți un nesimțit

Rândurile pe care tocmai ați început să le citiți ar fi putut să aibă mai multe nume. Ele s-ar fi putut intitula, bunăoară, *Introducere în cunoașterea nesimțitului* sau *Nesimțitul în trecut și în prezent pe teritoriul patriei noastre*. Însă rostul cărții de față nu e să maimuțarească tipăriturile indigeste din anii 1980, nici să răspundă unor așteptări peste măsură de pretențioase. În plus, România nu are contract de exclusivitate cu nesimțirea. Aceasta este globală, dinamică și atentă la schimbările din jur. Ea e percepută peste tot și regretată nicăieri. Firește, nesimțitul român nu seamănă cu cel belgian, azer sau panamez și nu poate fi confundat cu nici unul dintre ei. El are un *je ne sais quoi* care-l face inimitabil și greu, dacă nu aproape imposibil, de clasificat.

Și mai are ceva nesimțitul român: un decalog de la care nu se abate și un set de convingeri pe care ți-e cu neputință să i le zdruncini. Trăsătura lui definitorie pare, astăzi mai mult ca oricând, ubicuitatea. Cine are tristul privilegiu al vietii în orașele mari nu se mai poate întoarce în loc fără să dea cu nasul de un exponent al categoriei. Iar de la o vreme nici măcar refugiul campestru sau

ghidul nesimțitului

izolarea prin funduri de provincie nu mai garantează izbăvirea. Nesimțitul român este agentul unei molime căreia societatea nu i-a aflat leacul. și putem spune chiar că, după cum merg lucrurile, e foarte puțin probabil ca laboratoarele vieții publice să descopere un vaccin eficace.

Dicționarele ne pun la dispoziție rama îngustă a unor definiții, lăsându-ne pe noi să facem restul. Terfeloga explicativă a limbii române aşază trei explicații în dreptul termenului „nesimțire“: 1) pierdere a cunoștinței sau leșin; 2) lipsă de bun-simț, purtare a celui nesimțit; 3) răceală, lipsă de sensibilitate. Dintre cele trei accepții, cea care ne interesează este a doua. Potrivit acesteia – și umblând la familia de cuvinte –, nesimțitul este un om „lipsit de bună creștere, de cuviință, de delicatețe“. Confruntată cu adevărul mișcător a ceea ce ne înconjoară, formula degajă un abur patetic și vetust. Nesimțitul de la noi și de pretutindeni nu mai e de mult așa cum îl descriu dicționarele. Pe linia unei sinonimii dictate mai degrabă de palpitul vieții de zi cu zi decât de acribia semantică, nesimțitul e totuna cu bădăraniul, mojicul, țopârlanul (însoțit de ruda dumisale apropiată, țoapa), neamul prost, mârlanul sau ghiolbanul. Sunt termeni cu o sonoritate sugestivă, vocabule din care gâlgâie sensuri nete, substantive al căror numitor comun este voluptatea gestului sau a cuvântului nepotrivit.

Rostul acestor termeni? Să ne atragă atenția că nesimțitul e o alcătuire stridentă, cu o uluitoare capacitate de a fi vociferant mereu și de a nu se replia

niciodată. El e întotdeauna în apele lui, fără să cunoască stinghereala. Nesimțitul nu roșește, fiindcă e nepregătit genetic pentru o asemenea abatere pigmentară. Mediul lui optim e spațiul public, unde își dă imperturbabil adevarata măsură. Acomodant, niciodată în pană când vine vorba de adecvarea la context, suplu ca o liană și săcăitor ca sciatica, nesimțitul știe să valorifice toate fisurile prin care se poate furia în țesutul social. El are știință fructificării insinuante. Nu te cotropoște frontal și decisiv, ci te învăluie alunecos, până când îți devine vecin sau îți suflă în ceafă. Nesimțitul se comportă ca un virus cu tabieturi, obsesii și manii. Îi lipsesc, în schimb, simțul măsurii și urbanitatea elementară. Dacă le-ar fi avut, cartea de față n-ar fi fost scrisă.

Trăsăturile principale care compun profilul nesimțitului reies din decalogul care urmează. Ele se verifică în realitatea imediată și pot fi identificate lesne de orice observator. Merită, totuși, să zăbovim în preajma celor două elemente care constituie amprenta identitară a nesimțitului: gesticulația și retorică. Altfel spus, limbajul non-verbal și discursul.

Cum gesticulează nesimțitul. Limbajul trupului

Nesimțitul este, din capul locului, adeptul gesticulației luxuriante. Nici n-ar putea fi altfel, fiindcă – e lucru știut – nesimțirea n-a făcut niciodată casă bună

ghidul nesimtitului

cu discrepanță. Energia debordantă a nesimtitului se regăsește în felul cum se mișcă acesta, în agitația spastică a membrelor, în exuberanță sufocantă a întregului corp. Manualele de fizică din clasa a VI-a de acum treizeci de ani defineau corpul drept „tot ceea ce ocupă loc în spațiu“. Ei bine, corpul nesimtitului se sustrage acestei generalizări nemeritate. Nesimtitul nu ocupă loc în spațiu, ci îl colonizează, îl supune unei navele neîndurătoare, îl impregnează cu esența lui rezistentă la orice tratament de combatere. El știe că își poate disloca aproapele în doi timpi și trei mișcări, motiv pentru care își îngăduie să trăiască relaxat. Când un nesimtit își propune să te alunge de pe propriul tău teren, sunt rarissime cazurile în care nu reușește. (Iar în aceste cazuri probabil că dă peste un nesimtit de aceeași anvergură.) Gesturile lui sunt, în aceste condiții, un instrument redutabil. Indiferent dacă se șterge la nas, se scobește între dinți, îți povestește un film sau te invită la o bere, nesimtitul te face să devii retractil. Și-atunci din două, una: ori capitulezi resemnat, ori dispari cât poți de repede. În ambele cazuri, victoria e a nesimtitului.

Gesticulația nesimtitului e bogată, gratuită, incomodă și agresivă. Există aici un preaplin coregrafic, o abundență motrice de rău augur. Chiar și atunci când intențiile nesimtitului par în bună regulă, ceva din morișca mâinilor sau în bulbucarea ochilor săi te inhibă și te face să te întrebi pe unde o să scoți cămașa. Expansiv și nestăpânit, nesimtitul e gata să-ți

vâre un deget în ochi, să te calce pe bombeu, să te înghesue și să-ți reducă spațiul vital. Compania lui e solicitantă și obligă la precauții neîntrerupte. Lângă un nesimțit încerci un alt tip de nesiguranță decât lângă un posibil hoț de buzunare, dar ai puține șanse să rămâi același. De cele mai multe ori iritarea în fața lui face loc disconfortului, iar uneori chiar și fricii.

Pe lângă gesticulația ca acompaniament al vorbirii, nesimțitul poate recurge oricând la gesturi definitorii, de sine stătătoare. Încărcatura lor e cu atât mai nocivă cu cât totul are loc în public. Nesișmțitul deține arta surprizelor consternante. El se descalță în tren, fumează în locuri unde acest lucru i se interzice în mod explicit, vorbește între replici la teatru, își suge măselele la Ateneu, își pipăie prietena pe întuneric la film, eructează plenar după dejun și se șterge la gură fie cu fața de masă, fie cu mâncea hainei. Toate aceste gesturi denotă nu doar lipsă de educație, ci în primul rând sfidare la adresa celor care i se află întâmplător în preajmă. Cei mai mulți nesimțiti *stiu* că nu au voie să facă anumite lucruri. Dar le fac doar pentru violentarea asistenței, pentru oripilarea ei amuzată. Nesimțitul se hrănește din stinghereala celorlalți și găsește în ea îndemnul de a fi nesimțit și cu alte prilejuri. Așa cum pofta vine mâncând, jubilația nesimțirii sporește cu fiecare gest care ieșe din normă și-i perplexează pe martori.

***Cum vorbește nesimțitul.
Limbaj pur și simplu***

În ceea ce privește retorica nesimțitului, ea nu face decât să-i dubleze gesticulația. Nesimțitul are un fel de-a vorbi sintetizabil în câteva epitete: zgomotos, răstit, grosier, ofensator. Niciodată un nesimțit autentic nu va folosi surdina. Verbul lui trebuie să fie sonor până la timorare și excesiv până la vertij. Nesimțitul nu coboară spre șoaptă în nici o împrejurare. Nimic nu-l poate convinge să tacă. Și nici să accepte că e nepoliticos să ridice tonul în biserică, la cimitir sau într-un muzeu. Un nesimțit care vorbește încet este o contradicție în termeni. Un aranjament contra naturii. Un compus oximoronic. Un mutant pe care realitatea se va grăbi să-l respingă. Nesimțitul veritabil se exprimă răspicat, întrerupe, confiscă atenția auditoriului, taie macaroana și nu e interesat de punctul de vedere al celorlalți. Contează el și numai el. Orice tentativă de sustragere a aproapelui e sanctionată drastic și imediat. Nesimțitul abhoră clipele dubitative, deplângere ifosul patetic al revoltatului de lângă el și militează până în pânzele albe pentru răsteală, ciortovăire sau insultă. El râde la propriile bancuri (majoritatea stupide) și te somează să i te alături. Vorbește fără să filtreze, iar pentru asta așteaptă complimente și admirăție. Nu se prezintă niciodată, presupunând că-l cunoști. Este locvace, pisălog și afișează de fiecare dată o deplină indiferență față de ceea ce-l înconjoară.

*

Paginile care urmează ascund, ce-i drept, o formă de inutilitate, fiind de la un punct încolo o încercare de a-i vinde castraveți grădinarului. În mod normal, personajul principal al acestei cărți și nenumărații lui frați întru atitudini își cunosc bine menirea, arealul și victimele. Nesimțitul român – căci el e totuși blestemul nostru zilnic – este surprins aici în diverse ipostaze și încurajat să nu coboare ștacheta. Tocmai fiindcă avem așteptări enorme de la el, îi suntem aproape cu vorba și cu exemplul. Nu știm dacă va avea sau nu chef să parcurgă acest ghid, pentru simplul motiv că e puțin probabil să afle noutăți. Însă datoria noastră e să-l înarmăm cu cât mai multe trucuri, strategii și instrumente. Poate că de unele a uitat. Poate că altele i se par subevaluate. Poate că se va simți ispitit să se raporteze la modelul furnizat de ghidul nostru și va constata că există totuși, în comportamentul său, amănunte retușabile. În fond, un nesimțit avizat are un impact mult mai puternic asupra semenilor decât unul constrâns la acțiuni empirice. În fine, ca formă supremă de *captatio*, am ales să ne adresăm nesimțitului tutuindu-l. Alegând armele lui și mutându-ne într-un registru pe care-l stăpânește până la ultima nuanță. În felul acesta, avem cât de cât șansa unei reacții binevoitoare din parte-i.

Cuprins

Cuvânt de întâmpinare	5
Balada lui Nesimțilă	7

Ghidul nesimtitului

Cum să simți un nesimtit	17
<i>Cum gesticulează nesimtitul.</i>	
<i>Limbajul trupului</i>	19
<i>Cum vorbește nesimtitul.</i>	
<i>Limbaj pur și simplu</i>	22
Decalogul nesimtitului	24
Nesimtitul călător	26
<i>Nesimtitul zgomotos</i>	31
<i>Nespuțitul călător</i>	38
<i>Nesimtitul la volan.</i>	
<i>Codul rutier al proastelor maniere</i>	42
<i>Nesimtitul feroviar</i>	51
<i>Puiul de nesimtit călător</i>	60
Nesimtitul la bloc	66
<i>Nesimtitul la el acasă</i>	68
<i>În curtea blocului</i>	72
<i>Iarba verde de la bloc</i>	81
<i>Riturile de (pe)trecere la bloc</i>	93
<i>Casa scărilor</i>	107

cuprins

Forme ale nesimțirii curente	115
<i>Viața mondenea a nesimțitului</i>	116
<i>La restaurant</i>	122
<i>La teatru, la film, la Operă...</i>	129
<i>Telefonul mobil, zis și celular, zis și portabil</i>	136
<i>Pe stradă pur și simplu</i>	138
<i>La plajă</i>	142
<i>Cu nesimțitul la cumpărături</i>	149
<i>S.a.m.d.</i>	150
Nesimțitul V.I.P.	152
<i>V.I.P.-ul sindicalist</i>	154
<i>V.I.P.-ul politician</i>	159
<i>Traseistul</i>	168
<i>Cu nesimțitul la televizor</i>	173
<i>Nesimțitul moderator</i>	177
<i>Nesimțitul răsfățat în mass-media</i>	180
Epilog	185